

**Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет**

Кафедра нервових хвороб

СИЛАБУС

**НЕВРОЛОГІЯ ТА НЕЙРОХІРУРГІЯ
(З ОСНОВАМИ ПСИХІАТРІЇ)
обов'язкова навчальна дисципліна**

рівень вищої освіти
галузь знань
спеціальність
кваліфікація освітня
кваліфікація професійна
освітньо-професійна програма
форма навчання
курси та семестри вивчення
навчальної дисципліни

перший (бакалаврський)
22 «Охорона здоров'я»
227 «Терапія та реабілітація»
бакалавр
ерготерапевт
Фізична терапія, ерготерапія
денна
III курс (VI семестр)

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	<i>Дельва Михайло Юрійович</i> , д.мед.н., професор закладу вищої освіти, <i>Скрипніков Андрій Миколайович</i> , д.мед.н., професор закладу вищої освіти, <i>Васильєва Ганна Юріївна</i> , д.мед.н., професор закладу вищої освіти, <i>Таряник Катерина Анатоліївна</i> , д.мед.н., доцент закладу вищої освіти,
Профайл викладача (викладачів)	https://ndiseases.pdmu.edu.ua/ https://psychiatry.pdmu.edu.ua/
Контактний телефон	Лікувальні бази: Неврологічне відділення КП «ПОКПЛ ім. М.В. Скліфосовського ПОР», вул. Шевченка, 23, тел. (0532) 56-42-37, (0532) 52-49-05. Кафедра психіатрії, наркології та медичної психології, Полтавська обласна клінічна психіатрична лікарня ім.О.Ф.Мальцева вул.Медична, 1, тел.(0532) 50-62-05, (0532) 64-81-60. Полтавський державний медичний університет, вул.Шевченка 23, морфологічний корпус, Навчально-науковий центр ментального здоров'я, каб.№ 206, тел. (050) 5651555
Е-mail:	neurology@pdmu.edu.ua psychiatry@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://ndiseases.pdmu.edu.ua/ https://psychiatry.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів / годин – 6,0/96, із них:

Лекції (год.) – 24

Практичні заняття (год.) – 72

Самостійна робота (год). – 84

Вид контролю – підсумковий модульний контроль (ПМК)

Політика навчальної дисципліни

При організації освітнього процесу в ПДМУ викладачі та здобувачі вищої освіти діють відповідно до:

- «Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті»;
- «Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету»;
- «Правил внутрішнього розпорядку для студентів Полтавського державного медичного університету»;
- «Положення про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті»;
- «Положення про організацію самостійної роботи студентів в Полтавському державному медичному університеті»;
- «Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти Полтавського державного медичного університету»;
- «Положення про порядок формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачами освіти ПДМУ»;
- «Положення про рейтинг здобувачів вищої освіти Полтавського державного медичного університету»;
- «Положення про порядок перезарахування навчальних дисциплін та визначення академічної різниці»;
- «Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти» та ін.

З вищепереліченими положеннями можете ознайомитися за адресою <https://www.pdmu.edu.ua/n-process/departement-npr/normativni-dokumenti>. Під час навчання на кафедрі нервових хвороб здобувач вищої освіти повинен дотримуватись правила поведінки прийнятих в ПДМУ. Здобувач ПДМУ, як майбутній лікар, повинен мати високий рівень культури поведінки, поводити себе гідно, тактовно, зберігати витримку і самоконтроль як під час навчання на практичних заняттях, так і під час роботи з пацієнтами у відділенні. Здобувачі вищої освіти зобов'язані приходити на заняття своєчасно, відповідно до розкладу занять. Не допускається порушувати графік навчального процесу і допускати невиконання навчального плану та індивідуального навчального плану, запізнюватись на заняття, пропускати заняття без поважних причин. Пропущені заняття підлягають обов'язковому відпрацюванню для всіх здобувачів освіти незалежно від джерел фінансування їхнього навчання. Здобувач вищої освіти в ПДМУ відпрацьовує пропущені аудиторні заняття незалежно від причини пропуску, в електронних класах № 1, № 2, № 3, згідно з графіком роботи, у відповідності до «Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті». Під час перебування на кафедрах та клінічних базах учасники

навчального процесу повинні дотримуватися вимог до зовнішнього вигляду осіб, котрі працюють і навчаються в університеті, бути одягненими у відповідну медичну форму. Здобувачам вищої освіти забороняється протягом заняття виходити з аудиторії без дозволу викладача, користуватись під час занять мобільним телефоном і іншими засобами зв'язку та отримання інформації без дозволу викладача, займатись сторонньою діяльністю, відволікати інших студентів та заважати викладачу. Під час перебування на клінічній базі та на прилеглих територіях учасникам навчального процесу забороняється палити. Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватись правил академічної доброчесності, яка передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Неврологія та нейрохірургія (з основами психіатрії)» спрямована на формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей здобувачів вищої освіти, що уможливають їх всебічний професійний, інтелектуальний, соціальний і творчий розвиток з урахуванням нових реалій і викликів сьогодення. Фізична терапія та ерготерапія – невід'ємна частина процесу відновлення функцій при травмах та захворюваннях нервової системи. Засоби і методи фізичної реабілітації при деяких з них є основним шляхом в лікувальному процесі; їх застосування дозволяє прискорити відновлювальні процеси, збільшити їх ефективність, зменшити інвалідізацію, підвищити рівень адаптації інвалідів до умов життя.

Нейрореабілітація розглядає стан нервової системи, зміни функціональних можливостей людини в умовах розвитку хвороби, використання технологій, досягнення сучасної науки в розробці реабілітаційних програм.

Порушення рухової функції – найчастіша проблема, що виникає у пацієнтів з органічною патологією головного та спинного мозку і найпоширенішою причиною інвалідності. Пошук і розробка алгоритмів реабілітаційного лікування є актуальним на теперішній час.

На лекціях та практичних заняттях головним предметом вивчення є хвора людина з усіма її особливостями. Увага на практичних заняттях приділяється засвоєнню здобувачами вищої освіти основ тактики нейрореабілітації у пацієнтів з різноманітними терапевтичними та хірургічними захворюваннями нервової системи, розладами психіки та поведінки, оволодінню навиками реабілітації у хворих з неврологічною та психічною патологією, а також оцінки стану хворих.

Отже, навчальна клінічна дисципліна вивчає методи реабілітації у пацієнтів з неврологічними, нейрохірургічними захворюваннями й психічними та поведінковими розладами.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Неврологія та нейрохірургія (з основами психіатрії)» є епідеміологія, етіологія, патогенез, семіотика, діагностика, принципи лікування різних захворювань в неврології, нейрохірургії та психіатрії.

Робоча навчальна програма з дисципліни «Неврологія та нейрохірургія (з основами психіатрії)» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» включає: кількість кредитів ECTS – 6, аудиторні години всього 96 год, у т.ч. лекції 24 год, семінарські заняття не передбачені програмою, практичні заняття – 72 год, самостійна робота – 84 год; двома змістовими модулями: модуль №1 «Неврологія та нейрохірургія» та модуль №2 «Основи психіатрії».

Організація навчального процесу здійснюється за принципами Європейської кредитно-трансферної системи.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки):

Пререквізити: «Неврологія та нейрохірургія (з основами психіатрії)» як навчальна дисципліна базується на вивченні здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти неврології, нейрохірургії та основ психіатрії, а також інших базових дисциплін (медичної біології, анатомії людини, фізіології, мікробіології) й інтегрується з даними дисциплінами.

Постреквізити: вивчення, здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти дисципліни «Неврологія та нейрохірургія (з основами психіатрії)», неврології, нейрохірургії та основ психіатрії закладає основи для застосування знань з основних анатоμο-фізіологічних особливостей неврології, основних принципів діагностики, лікування та реабілітації неврологічних, нейрохірургічних та психіатричних захворювань у пацієнтів; формує вміння застосовувати отримані знання у процесі подальшого навчання та професійній діяльності відповідно до принципів доказової медицини.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни у майбутнього фахівця необхідного рівня теоретичних знань, практичних вмінь та навичок, а також вміння аналізувати й застосовувати одержані знання для здійснення професійної медичної діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формування у студентів теоретичних знань з неврології, нейрохірургії та психіатрії щодо сучасних уявлень про етіологію, патогенез, клінічні прояви, діагностику та принципи лікування різних захворювань нервової та психіатричної системи та її травматичних ушкоджень;
- набуття майбутніми фахівцями практичних навичок та умінь, необхідних для проведення обстежень пацієнта за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, трактування та аналізу взаємозв'язків отриманих даних з метою визначення системи ураження та постановки реабілітаційного діагнозу, що дозволить здійснювати заходи фізичної терапії для ліквідації або компенсації рухових порушень та активності.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні)

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» пов'язані ерготерапією, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК 04. Здатність працювати в команді.

ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 07. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 08. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 09. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 01. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я.

СК 02. Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції.

СК 03. Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби ерготерапії.

СК 04. Здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у практиці ерготерапії.

СК 05. Здатність провадити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з ерготерапії у травматології та ортопедії, неврології та нейрохірургії, кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини.

СК 06. Здатність виконувати базові компоненти обстеження у ерготерапії: спостереження, опитування, вимірювання та тестування, документувати їх результати (додаток 3).

СК 07. Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми ерготерапії.

СК 08. Здатність ефективно реалізовувати програму ерготерапії.

СК 09. Здатність забезпечувати відповідність заходів ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта.

СК 10. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами (додаток 3) та документувати отримані результати.

СК 11. Здатність адаптовувати свою поточну практичну діяльність до змінних умов.

СК 12. Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів.

СК 13. Здатність навчати пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя.

СК 14. Здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг фізичної терапії та ерготерапії.

Програмні результати навчання та відповідні їм шифри

ПРН 01. Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

ПРН 02. Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).

ПРН 03. Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.

ПРН 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів ерготерапії.

ПРН 05. Надавати долікарську допомогу при невідкладних станах та патологічних процесах в організмі; вибирати оптимальні методи та засоби збереження життя.

ПРН 06. Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі (додаток 3), трактувати отриману інформацію.

ПРН 07. Трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП).

ПРН 08. Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами професійної етики.

ПРН 09. Реалізувати індивідуальні програми ерготерапії.

ПРН 10. Здійснювати заходи ерготерапії для ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень активності та участі в діяльності (додаток 4).

ПРН 11. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

ПРН 12. Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність.

ПРН 13. Безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення реабілітаційних заходів, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування.

ПРН 14. Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.

ПРН 15. Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.

ПРН 16. Оцінювати результати виконання програм ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій (додаток 3), та за потреби, модифікувати поточну діяльність.

ПРН 17. Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

ПРН 18. Реалізувати індивідуальні програми ерготерапії щодо учасників бойових дій, внутрішньо переміщених осіб, які постраждали внаслідок збройних конфліктів, терактів, техногенних екологічних катастроф.

ПРН 19. Здійснювати заходи ерготерапії з особами, які мають психосоматичні стани, в тандемному партнерстві з медичними психологами, психотерапевтами. Вміти відрізнити під час роботи стадії сприйняття наявної ситуації з пацієнтом/клієнтом.

ПРН 20. Розробляти та використовувати заходи комплексної реабілітації в стоматології відповідно до навичок та умінь за отриманою спеціальністю.

ПРН 21. Застосовувати у професійній і підприємницькій діяльності навички менеджменту, маркетингу та юридичної обізнаності.

ПРН 22. Вміти з'ясовувати причинно-наслідкові зв'язки в історичних подіях, аналізувати та узагальнювати історичний матеріал; мати уявлення про місце і статус України у сучасному світі.

Після вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні

Знати:

- анатомію і фізіологію нервової системи людини;
- основні види порушень чутливості і рухової функції, вегетативно-трофічних
- порушень при захворюваннях і травмах нервової системи;
- основні симптоми різних нозологій при ураженні нервової системи;
- методики дослідження основних симптомів при захворюваннях і травмах нервової системи;
- поняття про захворювання та травми центральної та периферичної нервової системи.

Вміти:

- розуміти і формулювати проблему, яка розглядається;
- визначати мету і завдання для вирішення поставленої проблеми;
- виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- проводити співбесіду з пацієнтом для визначення його скарг/проблем/ побажань;
- підбирати і використовувати інформативні та надійні тести для визначення рівня порушення рухових функцій та фізичного стану пацієнта, з яким буде проводитись фізична реабілітація;
- володіти методиками дослідження основних неврологічних симптомів при захворюваннях і травмах нервової системи;
- проводити огляд, пальпаторне обстеження, тестування сили і тону м'язів та основних рухових функцій пацієнта;
- використовуючи результати оцінки рівня порушення рухових функцій та фізичного стану пацієнта, визначати мету реабілітації, її довготермінові і короткотермінові цілі, завдання з метою подальшої розробки індивідуальної програми фізичної реабілітації; складати індивідуальну програму фізичної реабілітації, добираючи адекватні методи і засоби фізичної реабілітації відповідно до патології нервової системи;
- особисто здійснювати реабілітаційні заходи згідно з виявленою патологією нервової системи; контролювати параметри навантажень і відпочинку під час реабілітаційного заняття, а також ефективно регулювати їх;
- робити висновки про якість і ефективність окремого реабілітаційного заняття; контролювати процес відновлення або

компенсації рухових функцій пацієнта і за потреби вносити корективи у програму фізичної реабілітації неврологічних хворих.

**Тематичний план лекцій
із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції**

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. «Неврологія та нейрохірургія»		
1.	Функціональна анатомія центральної та периферичної нервової системи. Рефлекс та рефлексорна дуга. Патологічні рефлекси. Методика дослідження. Довільні рухи та їх порушення. Чутливість та її порушення, методика дослідження.	2
2.	Черепно-мозкова травма та хребетно-спинномозкові травми. Закриті черепно-мозкові та спінальні травми. Травми головного мозку – струс, забій, здавлення речовини мозку. Травми спинного мозку: клінічні симптоми, методи діагностики. Імобілізація та транспортування хворих. Невідкладна допомога при черепно-мозковій травмі, ранні та пізні ускладнення при всіх видах травм, лікування пацієнтів, реабілітація порушених функцій, догляд.	2
3.	Пухлини головного та спинного мозку.	2
4.	Судинні захворювання головного та спинного мозку.	2
5.	Інфекційні захворювання нервової системи.	2
6.	Захворювання периферичної нервової системи.	2
Всього		12

Тематичний план практичних занять за модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ п/п	Тема	Години
1.	Анатомо-фізіологічне введення в клініку нервових	2

	хвороб. Рефлекси та їх порушення. Довільні рухи та їх порушення. Парези та паралічі. Функціональна одиниця нервової системи. Уявлення про рефлекс та рефлекторну дугу. Пірамідна система. Кірково-ядерний та кірково-спінальний шляхи. Симптоми центрального і периферичного парезів, патогенез симптомів. Патологічні рефлекси, методика дослідження. Симптомокомплекси порушень руху при ураженні різних рівнів кортико-мускулярного шляху.	
2.	Мозочок та стріопалідарна система, симпатологія ураження. Анатомія мозочка, провідні шляхи нижньої, середньої, верхньої ніжок мозочка. Ознаки ураження. Методика дослідження координації рухів. Диференціальна діагностика атаксій. Анатомія стріопалідарної системи – стріарного і палідарного відділів. Біохімія екстрапірамідної системи – сучасні уявлення про обмін і концентрацію катехоламінів в нігростріарній системі. Функції екстрапірамідної системи, синдроми ураження: гіпертонічно-гіпокінетичний (паркінсонізм) і гіпотонічно-гіперкінетичний (гіперкінези). Методика дослідження.	2
3.	Чутливість та синдроми її ураження. Класифікація чутливості. Провідні шляхи поверхневої і глибокої чутливості. Методика дослідження різних видів чутливості. Поняття про ноцицептивну і антиноцицептивну систему мозку. Клінічні синдроми (типи) порушень чутливості: периферичний, сегментарний, провідниковий, кірковий. Топічна діагностика порушень чутливості.	2
4.	Локалізація функцій в корі головного мозку. Менінгіальний синдром. Вегетативна нервова система і синдроми її ураження. Функціональні особливості кіркових ділянок лобної, тім'яної, скроневої, потиличної частин великих півкуль головного мозку. Проекційні поля. Поняття про функціональну асиметрію півкуль. Апраксії, агнозії, їх види. Афазії, клінічні форми, топічна діагностика. Алексія, аграфія, акалькулія. Синдроми ураження окремих долей головного мозку, правої і лівої півкуль. Синдроми подразнення кори великих півкуль. Оболонки головного і спинного мозку. Фізіологія ліквороутворення. Менінгеальні симптоми: головний біль, блювання,	2

	загальна гіперестезія, світлобоязнь, ригідність потиличних м'язів, симптом Керніга, симптоми Брудзинського (верхній, середній, нижній), тризм, локальні реактивні больові феномени, с-м Менделя, виличний с-м Бехтерева, біль при натискуванні точок виходу малого й великого потиличних нервів. Менінгеальна поза хворого. Симптом Лессажа. Анатомія, фізіологія, симптоми ураження надсегментарних і сегментарних структур вегетативної нервової системи, симпатичного і парасимпатичного її відділів на різних рівнях. Методи дослідження вегетативних функцій.	
5.	Черепно-мозкові нерви. Анатомія та синдроми їх ураження. Методика дослідження. Патологія IX-XII пар черепних нервів. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми. Функції каудальної групи черепних нервів. Альтернуючі синдроми Джексона, Валенберга-Захарченко. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми, диференційна діагностика. Трійчастий, лицьовий, присінково-завитковий нерви. Альтернуючий синдром Мійяра-Гублера. Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Окоруховий, блокаючий, відвідний нерви. Функції окорухових нервів. Альтернуючі синдроми Вебера, Фовілля, синдром Арджіл-Робертсона. Синдроми ураження окорухових нервів. Симптоми ураження: птоз, косоокість, диплопія, порушення конвергенції і акомодатції, офтальмоплегія (часткова і повна); зіничні реакції, рефлексорна дуга зіничного рефлексу, порушення зіничних реакцій, міоз, мідріаз, анізокорія.	2
6.	Допоміжні методи дослідження в неврології. Оболонки головного і спинного мозку. Параклінічні методи дослідження в неврології – рентгенологічні (рентгенографія черепа, хребта, ангіографія, вентрикулографія, комп'ютерна томографія). ЕХО-ЕГ, РЕГ, ЕЕГ, ЕНМГ, дослідження електрозбудливості, системи гемостаза, сцинтиграфія. ЯМР-томографія, доплерографія. Склад ліквору в нормі, його видозміни при менінгітах, пухлинах, геморагічному інсульті, туберкульозі. Клітинно-білкова, білково-клітинна дисоціація. Плеоцитоз.	2
7.	Основні неврологічні та нейрохірургічні синдроми. Головний біль. Головокружіння.	

	Внутрішньочерепна гіпертензія. порушення сну.	
8.	Судинні захворювання головного мозку (початкові прояви недостатності мозкового кровообігу, минулі порушення мозкового кровообігу, хронічна недостатність мозкового кровообігу). Ішемічні інсульти. Класифікація. Етіологічні фактори і патогенез ішемічних інсультів. Диференційна діагностика ішемічних та геморагічних інсультів. Принципи лікування. Недиференційоване та диференційоване лікування інсультів. Показання та протипоказання до хірургічного лікування гострих порушень мозкового кровообігу. Лікування хворих в період залишкових явищ після церебральних інсультів. Реабілітація та експертиза працездатних хворих. Профілактика судинних захворювань головного мозку. Сучасні принципи лікування з використанням стандартів лікування та принципів доказової медицини. Геморагічні інсульти. Класифікація. Етіологічні фактори і патогенез геморагічних інсультів. Диференційна діагностика ішемічних та геморагічних інсультів. Принципи лікування. Недиференційоване та диференційоване лікування інсультів. Показання та протипоказання до хірургічного лікування гострих порушень мозкового кровообігу. Лікування хворих в період залишкових явищ після церебральних інсультів. Реабілітація та експертиза працездатних хворих. Профілактика судинних захворювань головного мозку. Судинні захворювання спинного мозку. Класифікація. Етіологічні фактори і патогенез гострих порушень спінального кровообігу. Диференційна діагностика інсультів. Принципи лікування. Недиференційоване та диференційоване лікування інсультів. Хронічні порушення кровообігу спинного мозку (мієлопатії). Лікування хворих в період залишкових явищ після спинальних інсультів. Реабілітація та експертиза працездатних хворих. Профілактика судинних захворювань спинного мозку.	2
9.	Запальні захворювання головного мозку. Менінгіти. Арахноїди. Енцефаліти. Класифікація менінгітів: первинні і вторинні, гнійні і серозні. Гнійні менінгіти. Первинний менінгококовий менінгіт, клініка, діагностика, особливості перебігу, атипові форми. Вторинні менінгіти: пневмококовий,	2

	стафілококовий. Клініка, діагностика, показники ліквору, лікування, профілактика. Серозні менінгіти. Первинні вірусні: лімфоцитарний хориоменінгіт, ентеровірусний менінгіт (ЕСНО, Коксакі), паротитний та інші. Вторинні: туберкульозний менінгіт та менінгіти при інших інфекціях. Клініка, діагностика, значення дослідження ліквору в диференціальній діагностиці, лікування, профілактика. Арахноїдіти. Етіологія, патогенез. Патоморфологія: злипливий, кистозний. Класифікація за локалізацією: арахноїдіти задньої черепної ямки, базальний, конвексимальний. Клініка, перебіг, діагностика. Диференціальна діагностика. Лікування і профілактика. Енцефаліти. Класифікація. Первинні енцефаліти: епідемічний, кліщовий весняно-літній, герпетичний. Вторинні енцефаліти: ревматичний (мала хорея), поствакцинальний, при вітряній віспі, корі, краснусі. Клініка, перебіг, форми захворювання, діагностика. Ураження нервової системи при грипі (грипозний геморагічний енцефаліт, енцефалопатія). Інфекційна енцефалопатія – дисциркуляторно-дистрофічні зміни головного мозку без виражених вогнищевих уражень з переваженням в клініці астеничних проявів, вегетативної дистонії, інтракраніальної гіпертензії. Перебіг, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика. Хвороба Лайма.	
10	Захворювання периферичної нервової системи. Клінічна класифікація захворювань периферичної нервової системи (1987). Поняття про невропатію і невралгію. Невропатії променевого, ліктьового, серединного, сідничного, маломілкового, великомілкового нервів. Експертиза працездатності. Практичні навички по темі. Радикуліти, гангліоніти, тунцити. Полірадикулоневрит Гійєна-Барє. Вторинні поліневропатії – діабетична, алкогольна, токсична. Плечовий плексит. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика і лікування. Експертиза працездатності.	2
11	Неврологічні синдроми остеохондрозу хребта. Вертеброгенні ураження периферичної нервової системи. Шийний рівень: рефлекторні синдроми (цервікаго,	2

	цервікалгія; цервікокраніоалгія або синдром задньої хребетної артерії і цервікобрахіалгія з м'язотонічними, вегетативно-судинними або нейро-дистрофічними проявами). Корінцеві синдроми (дискогенні ураження корінців - радикулопатії). Корінцево-судинні синдроми (радикулоішемія). Грудний рівень: рефлекторні синдроми (торакаго, торакалгія з м'язово-тонічними вегетативно-вісцеральними або нейродистрофічними проявами). Корінцеві синдроми (дискогенні ураження корінців - радикулопатії). Попереково-крижовий рівень: рефлекторні синдроми (люмбаго, люмбалгія, люмбоішалгія з м'язово-тонічними, вегетативно-судинними або нейродистрофічними проявами). Корінцеві синдроми (дискогенні ураження корінців - радикулопатії). Корінцево-судинні синдроми (радикулоішемія). Компресійно-ішемічні мононевропатії (найчастіше тунельні синдроми). На верхніх кінцівках: синдром зап'ястного каналу (серединний нерв); синдром каналу Гійєна (ліктьовий нерв). На нижніх кінцівках: синдром тарзального каналу (малогомілковий нерв); парестетична мералгія Рота-Бернгарда (защемлення під пупартовою зв'язкою бокового шкірного нерва стегна).	
12	Прогресуючі захворювання нервової системи. Сирингомієлія. Бічний аміотрофічний склероз. Міастенія. Етіологія, патогенез, клінічні симптоми і клінічні форми. Лікування, експертиза працездатності. Міастенічний і холінергічний криз, диф. діагностика, невідкладна допомога.	2
13	Демієлінізуючі захворювання нервової системи. Розсіяний склероз, гострий розсіяний енцефаломієліт. Гострий поперековий мієліт. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика. Лікування, експертиза працездатності.	2
14	Спадково-дегенеративні захворювання нервово-м'язової системи. Первинна прогресуюча м'язова дистрофія (міопатії) – Дюшена, Эрба-Рота, Ландузі-Дежеріна. Вторинні аміотрофії – невральна Шарко-Марі і спінальні Вердніга-Гофмана, Кугельберга-Веландер. Захворювання нервово-м'язової системи:	2

	міотонія Томсена, дистрофічна міотонія, пароксизмальна міоплегія. Спадково-дегенеративні захворювання мозочкової, пірамідної та екстрапірамідної системи. За захворювання пірамідної системи – спастична параплегія Штрюмпеля; екстрапірамідної системи – хвороба Паркінсона, гепатоцеребральна дистрофія, хорея Гентінгтона. Тип спадковості, клініка, лікування, експертиза працездатності. Хромосомні хвороби, хвороба Дауна. Поняття про медико-генетичні методи дослідження.	
15	Епілепсія. Судомний синдром.	2
16	Пухлини головного та спинного мозку.	2
17	Травми головного та спинного мозку.	2
Всього:		34

Теми семінарських занять

Навчальною програмою не передбачено.

Самостійна робота

№п/п	Тема	Кількість годин
1	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	76
2	Підготовка до підсумкового модульного контролю	8
	Разом	84

Індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів

- огляд наукової та методичної літератури відповідно до тематики лекцій, практичних занять;

Перелік теоретичних питань для підготовки студентів до модульного контролю.

1. Поняття про нейрон. Рефлекс та рефлекторна дуга. Класифікація рефлексів. Методика їх дослідження.

2. Ознаки центрального та периферичного парезів/паралічів. Класифікація та методика дослідження патологічних симптомів.
3. Ознаки ураження мозочку. Методика дослідження координації рухів.
4. Анатомічні структури стріопалідарного та палідонігрального відділів. Методика дослідження.
5. Клінічні ознаки ураження гіпертонічно-гіпокінетичного і гіпотонічно-гіперкінетичних синдромів.
6. Класифікація чутливості. Види та типи їх порушень. Методика дослідження різних видів чутливості.
7. Синдроми ураження різних долей головного мозку.
8. Оболонки головного та спинного мозку. Менінгіальний синдром. Спинномозкова рідина і її дослідження.
9. Функціональні особливості симпатичного і парасимпатичного відділів ВНС. Методи дослідження вегетативних функцій
10. Вегетативно-судинні пароксизми: симпато-адреналовий, ваго-інсулярний, змішаний.
11. Черепні нерви каудальної групи: методи дослідження IX-XII пар черепних нервів та симптоми їх ураження. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми. Альтернуючі синдроми Джексона, Валенберга-Захарченко.
12. Трійчастий, лицьовий, присінково-завитковий нерви методи дослідження та симптоми їх ураження. Альтернуючий синдром Мійяра-Гублера.
13. Методи дослідження нюхового та зорового аналізаторів (I, II пара ЧМН). Альтернуючі синдроми Вебера, Фовілля, синдром Арджіл-Робертсона. Синдроми ураження окорухових нервів (III, IV, VI пари ЧМН). Порушення зіничних реакцій, міоз, мідріаз, анізокорія.
14. Кровопостачання головного і спинного мозку. Поняття про вертедробазиллярний і каротидний судинний басейни.
15. Визначення, класифікація менінгітів: первинні і вторинні, гнійні і серозні. Клініка, діагностика, показники ліквору, лікування.
16. Визначення, класифікація енцефалітів. Клініка, перебіг, форми захворювання, діагностика.
17. Невралгія трійчастого нерва: етіологія, основні симптоми, лікування.
18. Неврит лицевого нерва: основні причини, клініка, лікування.

19. Вторинні полінейропатії: діабетична, алкогольна, токсична. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика і лікування
20. Синдроми шийного остеохондрозу. Клініка, лікування.
21. Синдроми попереково-крижового остеохондрозу. Клініка, лікування.
22. Сирінгомієлія. БАС. Визначення, клініка, діагностика, лікування.
23. Міастенія. Міастенічні кризи. Визначення, клініка, діагностика, невідкладна допомога.
24. Розсіяний склероз: етіологія, патогенез, основні симптоми, лікування.
25. Геморагічний інсульт: класифікація, клініка, принципи лікування згідно протоколу.
26. Ішемічний інсульт: класифікація, клініка, принципи лікування згідно протоколу.
27. Первинна прогресуюча м'язова дистрофія (міопатії) – Дюшена, Ерба-Рота, Ландузі-Дежеріна – клініка, діагностика.
28. Вторинні аміотрофії – невральна Шарко-Марі, спінальні Вердніга-Гофмана, Кугельберга-Веландер – клініка, діагностика.
29. Захворювання нервово-м'язової системи: міотонія Томсена, дистрофічна міотонія, пароксизмальна міоплегія – клінічні ознаки, діагностика.
30. Спадково-дегенеративне захворювання пірамідної системи – спастична параплегія Штрюмпеля.
31. Спадково-дегенеративне захворювання екстрапірамідної системи – хвороба Паркінсона, гепатоцеребральна дистрофія, хорея Гентінгтона. Клінічні ознаки, діагностика, лікування.
32. Епілепсія. Класифікація. Характеристика та діагностика парціальних та генералізованих нападів.
33. Пухлини головного мозку. Класифікація, клінічні ознаки, діагностика.
34. Пухлини спинного мозку. Класифікація, клінічні ознаки, діагностика.
35. Закриті черепно-мозкові травми: струс, забій, здавлення головного мозку. Основні симптоми. Невідкладна допомога при травмах головного мозку.
36. Переломи черепа. Перелом скеліття та основи черепа, основні клінічні симптоми.

37. Травми спинного мозку: класифікація, патогенез, основні клінічні симптоми, ускладнення. Правила транспортування. Транспортування пацієнтів з переломами хребта.

38. Порухення сну. Лікування.

39. Головний біль. Головокружіння. Діагностика. Лікування.

40. Основні неврологічні та нейрохірургічні синдроми. Внутрішньочерепна гіпертензія.

Методи контролю

- Вхідний контроль проводиться на першому практичному занятті для оцінювання початкового рівня знань здобувачів у вигляді письмового вирішення тестових завдань.
- Поточний контроль відображає оцінку якості засвоєння матеріалу окремих тем та змістовних модулів, здійснюється під час проведення практичних занять у вигляді усного опитування, письмового вирішення ситуаційних завдань з обґрунтуванням, програмного комп'ютерного тестування, практичної перевірки, самоконтролю.
- Підсумковий контроль відображає загальну оцінку якості знань та практичних навичок здобувачів вищої освіти та реалізується у вигляді іспиту та підсумкового модульного контролю, який проводиться викладачами кафедри, під час якого оцінюється набуття загальних і спеціальних компетентностей в умовах, що наближені до професійної діяльності.

Дані види контролю охоплюють:

- ✓ усний контроль
- ✓ практична перевірка
- ✓ тестовий контроль
- ✓ самоконтроль та самооцінка

Форма підсумкового контролю успішності навчання – підсумковий модульний контроль № 1 «Неврологія та нейрохірургія» та підсумковий модульний контроль № 2» Основи психіатрії».

Система поточного та підсумкового контролю

Поточна успішність здобувачів оцінюються за традиційною 4-бальною шкалою.

При цьому використовуються стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ (таблиця 1).

Таблиця 1

**Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів
вищої освіти в ПДМУ**

За 4-бальною Шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	А	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	В	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	С	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	Е	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на

		репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Після завершення вивчення всіх тем модуля проводиться конвертація оцінки за традиційною 4-бальною шкалою у багатобальну (максимум 120 балів) – конвертація сумарної оцінки поточної успішності за модуль – проводиться лише після поточного заняття, що передуює підсумковому модульному контролю.

Конвертація проводиться за наступним алгоритмом:

- підраховується середня оцінка здобувача за традиційною шкалою, отримана протягом поточних занять, що належать до даного модуля (з точністю до сотих бала);
- для одержання конвертованої багатобальної сумарної оцінки поточної успішності за модуль середню оцінку отриману за традиційною 4-бальною шкалою треба помножити на коефіцієнт 24, або за таблицею 2. Винятком є випадок, коли середня за традиційною 4-бальною шкалою оцінка складає 2 бала. У цьому разі здобувач отримує 0 балів за багатобальною шкалою;
- середній бал поточної успішності розраховується на загальну кількість занять у модулі, а не на фактично віддану здобувачем.

Таблиця 2

Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці.

✓

Середній бал за поточну успішність (A)	Бали за поточну успішність з модуля (A * 24)	Бали за ПМК з модуля (A*16)	Бали за модуль та/або екзамен (A*24 + A*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F FX	2 незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		

2,35	56	38	94			
2,4	58	38	96			
2,45	59	39	98			
2,5	60	40	100			
2,55	61	41	102			
2,6	62	42	104			
2,65	64	42	106			
2,7	65	43	108			
2,75	66	44	110			
2,8	67	45	112			
2,85	68	46	114			
2,9	70	46	116			
2,95	71	47	118			
3	72	50	122			
3,05	73	50	123			
3,1	74	50	124			
3,15	76	50	126			
3,2	77	51	128			
3,25	78	52	130	Е	3 задовільно	
3,3	79	53	132			
3,35	80	54	134			
3,4	82	54	136			
3,45	83	55	138			
3,5	84	56	140	D		
3,55	85	57	142			
3,6	86	58	144			
3,65	88	58	146			
3,7	89	59	148			
3,75	90	60	150			
3,8	91	61	152			
3,85	92	62	154			
3,9	94	62	156			
3,95	95	63	158			
4	96	64	160	C	4 добре	
4,05	97	65	162			
4,1	98	66	164			
4,15	100	66	166			
4,2	101	67	168			
4,25	102	68	170			
4,3	103	69	172			
4,35	104	70	174			
4,4	106	70	176			
4,45	107	71	178			

4,5	108	72	180	A	5 відмінно
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

Мінімальна конвертована сума балів поточної успішності для всіх модулів усіх дисциплін усіх кафедр є єдиною і складає 72 бала.

Підсумковий модульний контроль з модуля з навчальної дисципліни «Медсестринство в неврології та психіатрії» здійснюється по завершенню вивчення всіх тем модуля та після тестового контролю, який проводиться вкінці усіх практичних занять на останньому контрольному занятті. До підсумкового контролю допускаються здобувачі першого (бакалаврського) рівня, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну (оцінка 3,0 – 72 бали).

Здобувачі першого (бакалаврського) рівня, які під час вивчення модуля, з якого проводиться підсумковий контроль, мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно до таблиці, при цьому присутність здобувача освіти на ПМК є обов'язковою. У разі незгоди з оцінкою, зазначена категорія здобувачі першого (бакалаврського) рівня, складає ПМК за загальними правилами.

Підсумковий модульний контроль проводиться стандартизовано на останньому занятті модуля і включає контроль теоретичної і практичної підготовки. Білети для підсумкового модульного контролю включають 2 усних питання по 40 балів.

Результат ПМК оцінюється в балах і в традиційну 4-бальну оцінку не конвертується.

Максимальна кількість балів ПМК складає 80 балів. Мінімальна кількість балів ПМК, при якій контроль вважається складеним складає 50 балів. Максимальна кількість балів за модуль складає 200 балів (з них до 120 балів за поточну успішність).

Після складання підсумкового модульного контролю розраховується загальна кількість балів за модуль:

- а) сума балів поточної успішності;
- б) бали підсумкового модульного контролю.

Максимальна кількість балів за модуль складає 200 балів. Відомості після складання ПМК, заповнюються відповідно до положення про

організацію навчального процесу в ПДМУ та подаються в деканат. Здобувачі першого (бакалаврського) рівня, які не склали ПМК мають право 2 рази перескласти модуль згідно графіка перескладань.

Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча навчальна програма дисципліни;
3. Силабус з дисципліни;
4. Календарно-тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів;
5. Конспект та мультимедійні презентації лекцій з дисципліни;
6. Перелік теоретичних питань і завдань для поточного контролю;
7. Методичні вказівки з дисципліни для викладача;
8. Методичні рекомендації до практичних занять для студентів;
9. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти;
10. Збірник тестових завдань до практичних занять;
11. Пакет білетів до контролю змістових модулів;

Рекомендована література

Базова:

1. Віничук С.М. Неврологія: підручник для ВМНЗ IV рівня. / С.М. Віничук, Т.І. Ілляш, О.А. Молодицька. – Л.: Здоров'я, 2008. – 659 с.
2. Григорова І.А. Неврологія: національний підручник / [за ред. проф. І.А.Григорової, проф. Л.І.Соколової]. - Київ: «Медицина», 2015. – 640 с.
3. Н.М. Грицай, Н.В. Литвиненко, Ю.О. Фисун Неврологічні захворювання у практиці сімейного лікаря: навчальний посібник для сімейних лікарів, лікарів-інтернів, студ. вищ. мед. закладів освіти III- IV рівня акредитації / МОЗУ, ЦМК, УМСА. - Полтава: РВВ УИСА, 2002 (Гротеск). - 200 с. - Бібліогр.: с. 200.
4. Литвиненко НВ, Кривчун АМ, Таряник КА. Обстеження пацієнта в клініці нервових хвороб: навчальний посібник вищих медичних закладів III-IV рівня акридетації. Полтава. 2018.
5. Захворювання нервової системи у практиці лікаря загальної практики сімейної медицини: Методичні рекомендації. – МОЗ України, Дніпропетровська мед. академія. 2013.

6. Психіатрія і наркологія: підручник (ВНЗ III—IV р. а.) / Г.Т. Сонник, О.К. Напрєєнко, А.М. Скрипніков та ін.; за ред. О.К. Напрєєнка. — 3-є вид., випр./ «Медицина», 2017 . — 424с.
7. Психіатрія та наркологія в загальній медичній практиці: навчальний посібник / Г.М. Кожина, Н.О. Марута, Л.М. Юр'єва та ін. /«Медицина», 2019 . — 344с.
8. Чабан О.С., Хаустова О.О., Омелянович В.Ю. Невідкладна допомога в психіатрії та наркології. Київ: Медкнига, 2019. 172 с.
9. Психіатрія і наркологія: підручник. За ред. О.К. Напрєєнка. 2017. 424с.
10. Гавенко В.Л. Психіатрія і наркологія [Текст]: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV р. акред. (МОНУ) / за ред. В.Л. Гавенка. - вид. друге, перероб. і доповнене. - К. : Медицина, 2015. - 512 с.

Додаткова:

1. Віничук С.М. Судинні захворювання нервової системи. — К.: Наук. думка, 1999.
2. Грицай Н.М., Дзяк Л.А. Нервові хвороби. — Полтава, 1996.
3. Довідник для медичних сестер. — А.П. Токар та ін. — К., 2002.
4. Обстеження хворого в клініці нервових хвороб: Метод. рекомендації. — Н.М. Грицай та ін. — Полтава, 1996.
5. Нервові хвороби: підручник для студ. вищ. мед. навч. закладів III-IV рівнів акредитації/ відпов. ред. Е.Г. Дубенко, С.М. Віничук ; С.М. Віничук, Е.Г. Дубенко, Е.Л. Мачерет та ін. - К. : Здоров'я, 2001. - 696 с.
6. Віничук С.М., Прокопів М.М. Гострий ішемічний інсульт. — Київ: Наукова думка. — 2006. — 286с.
7. Литвиненко Н.В. Обстеження пацієнта в клініці нервових хвороб. Навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівня акредитації / Н.В. Литвиненко, А.М. Кривчун, К.А.Таряник. - Полтава, 2018. — 149 с.
8. Догляд за хворими у неврологічному стаціонарі / Віктор Олександрович Дельва, Іван Шимонович Весельський - К.: Здоров'я, 1986. - 88 с.
9. Н.М. Грицай, О.В. Саник. Допоміжні методи діагностики в неврології і нейрохірургії: посібник для студ., інтернів, магістрів та лікарів-неврологів / МОЗУ, ЦМК, УМСА. - Полтава, 1999. - 118 с.: іл. - Бібліогр.: с. 115-116.

10. USMLE Step 1 Lecture Notes: Behavioral Science and Social Science – 2018 by Kaplan Medical.

11. Никоненко, Ю. П. Клінічна психологія [Текст]: Навчальний посібник / Ю. П. Никоненко. - К.: КНТ, 2018. - 369 с.

12. Напрєненко О.К. Наркологія [Текст]: Психічні та поведінкові розлади, спричинені зловживанням психотропними речовинами / за ред. О.К. Напрєєнка. - К.: Здоров'я, 2011. - 208 с

13. Чабан О.С. Медсестринство в психіатрії [Текст]: Підручник для студ. вищ. мед. навч. заклад. I-II р. акред. / За ред. О.С. Чабана. - Тернопіль : Укрмедкнига, 2001. - 264 с.

14. Сонник Г.Т., співавт. Короткий тлумачний словник психіатричних термінів. Полтава-Чернівці. 1993. 72с.

Інформаційні ресурси

- ✓ ☐ <http://www.mif-ua.com/archive/mezhdunarodnyij-nevrologicheskij-zhurnal/numbers>
- ✓ <http://neuronews.com.ua>
- ✓ www.med.harvard.edu/AANLIB/home.html
- ✓ www.brighamrad.harvard.edu/education/online/BrainSPECT
- ✓ <http://www.nlm.nih.gov/>
- ✓ <http://www.neurology.ua/>
- ✓ <http://www.nsi.ua/>
- ✓ <http://www.neuronet.ua/>
- ✓ <http://www.stroke-center.gd/>
- ✓ http://www.ensinfo.org/join_the_ens/index.html
- ✓ <http://www.efns.org/>
- ✓ <http://www.ninds.nih.gov/>
- ✓ <http://www.aan.com/>
- ✓ <http://www.ccns.org/>
- ✓ <http://neuronet.cochrane.org/>
- ✓ <http://neurology.com.ua/>
- ✓ <http://www.neurosite.org/>
- ✓ www.osdm.org
- ✓ <http://www.nmss.org/>
- ✓ www.waisman.wisc.edu/child-neuro
- ✓ https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-59259-371-2_29
- ✓ <http://neuroscience.uth.tmc.edu/>
- ✓ <http://www.sinauer.com/neuroscience-621.html>
- ✓ <http://www.columbia.edu/cu/psychology/courses/1010/mangels/neuro/neurotutorial.html>
- ✓ <http://www.bioon.com/bioline/neurosci/course/index.htm>
- ✓ <http://neuro.tv/>

1. <http://www.psychiatry.ua/books/>
2. <http://ukrpsychiatry.org/>
3. <https://neuronews.com.ua/>
4. <https://www.ama-assn.org/>
5. <https://www.psychiatry.org/>

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри нервових хвороб протокол № _____ від _____ р.

На засіданні кафедри психіатрії, наркології та медичної психології протокол № _____ від _____ р.

Розробники:

Зав. кафедри нервових хвороб, д.мед.н., професор ЗВО		Михайло ДЕЛЬВА
Зав. кафедри психіатрії, наркології та медичної психології, д.м.н., професор ЗВО		Андрій СКРИПНІКОВ
Професор кафедри психіатрії, наркології та медичної психології, д.м.н., професор ЗВО		Ганна ВАСИЛЬЄВА
Доцент кафедри нервових хвороб, д.м.н., доцент ЗВО		Катерина ТАРЯНИК

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри